

Chol hamoed Pesach, vrijdagavond 10-4-2020,ki tissa, corona

De sjabbat in de Pesach week, chol hamoed pesach, is de overgang van de uittocht, die we natuurlijk gevierd hebben met de seder avond en de doortocht door de Rietzee, om via Sinaï, 49 dagen na Pesach, richting het doel te gaan: het binnengaan als vrij volk in ons eigen land.

Je bent alleen geen vrij volk als je niet je eigen regels en wetten hebt, waar men zich aan moet houden. Want als je met elkaar geen regels afspreekt is er ook geen vrijheid. Vrijheid in gebondenheid noemen we dat. Als iedereen vrij is om te doen en laten wat hij zelf wil, beperkt dat noodzakelijk de vrijheid van de ander. Dus je moet grenzen stellen, afspraken maken met elkaar over hoe je je gedraagt in een samenleving. Dat gebeurde bij Sinai, waar God een verbond sloot met zijn volk, wij de Stenen tafelen kregen, die steeds met ons meegingen en nu als Tora zijn ontwikkeld, naar de hele rabbijnse literatuur, en de moderne responsa toe. Het blijft zich ontwikkelen, vanaf de openbaring op Sinaï, wat de belangrijke tussenstop was na de uittocht.

Ook deze dagen hebben we regels met elkaar afgesproken om de samenleving werkbaar te houden. De 1,5 meter afstand van elkaar in acht nemen, wat soms wat erg klunzig overkomt, zeker als je met een boogje om mensen heen loopt. Het is geen prettig gevoel, maar het letterlijk trekken van grenzen kan het behoud van mensenleven inhouden. Als ik hoor dat er mensen zijn die, met name politiemensen bespugen onder het roepen van 'corona', als ik hoor dat er 'schijt aan corona feestjes' worden georganiseerd, zijn dat uitwassen, maar het bedreigt mensenlevens, dus daarmee gaat het een grens over, en moeten rechters keihard optreden. Als ik hoor dat er Marechaussee staat bij de grens met Duitsland deze dagen en ze de Duitse 'shop en asperge toeristen' vriendelijk maar wel dringend verzoeken om terug te gaan, want: "de meeste winkels zijn toch dicht", dan denk ik: waarom niet gewoon zeggen: terug naar huis, je komt er niet in, dan maar geen asperges. Dit is veel te vrijblijvend, hier moet harder opgetreden worden en de grens gewoon sluiten voor een periode ten behoeve van het algemeen belang. Waarom kunnen andere landen die regels wel stellen, en blijven wij kennelijk toch zo slap in nee verkopen! Is dat toch omdat we om het gouden kalf, oftewel het witte goud en de economie blijven heen dansen?

Wij lezen morgenochtend uit Tora dat deel waar Mosje de opdracht krijgt om een tweede set stenen tafelen uit te hakken, De eerste had hij kapot gegooid, nadat het volk het gouden kalf had gebouwd en daar omheen had gedanst alsof het een godheid was, terwijl Mosje de eerste stenen tafelen op Sinai ontving. De vraag is wel gesteld of er nu een verschil was tussen de eerste en tweede set. De eerste zegt men, waren letterlijk met de vinger van God geschreven, de tweede set was een combinatie tussen God en Mosje, die ze samen hadden samengesteld. Waren de eerste beter? Of juist de tweede? Ik heb net een nieuwe computer: doodeng, omdat hij net even iets anders werkt dan de eerste. Het is ook wat je gewend bent, want dat is vaak het beste voor jou in ieder geval. Maar dat houdt niet in dat dat ook echt zo is. Het is gewenning. Het was voor mijn computer de tijd om te vernieuwen.

Het oude zat nog in een groot deel van het volk, die gewend waren aan de afgodendienst in Egypte, het kalf dat een godheid was. Mosje ging opnieuw naar boven, nadat hij *ctr alt delete* had gedaan met het volk en dat gouden kalf. God en hij

onderhandelden over een nieuwe PC en nieuwe software, de nieuwe stenen tafelen en de nieuwe tekst erop. Deze was nu goed. Het lijkt erop of wij nu ook aan een reset van onze samenleving bezig zijn. Dat gaat met vallen en opstaan. Je moet leren met een nieuwe pc en software om te gaan. Oude gewoonten achter je laten en nieuwe gewoonten gaan leren, dat is niet gemakkelijk, want het oude was niet altijd het beste en we komen tot inzichten die vernieuwend zijn, en vaak echt wel beter zijn dan dat wat we gewend waren. Veel van deze nieuwe regels zijn nu gelukkig maar tijdelijk, maar wel nodig om de doortocht door de zee te kunnen maken en naar een nieuwe invulling van wie we zijn en wat we doen, te komen. Groot verschil tussen de eerste en tweede set stenen tafelen is dat de eerste alleen door God gemaakt werden, de tweede deed Mosje samen met God, en die zijn blijven bestaan. Het was onderworpen aan de imperfectie van de menselijke hand die er aan te pas kwam. Maar door de menselijke hand erin, is het ook verder ontwikkeld, wij noemen dat de progressieve halacha. Voortschrijdend inzicht, hoe wij op basis van de 10 uitspraken onze samenleving moeten inrichten. Regels staan dus niet meer in steen gegrift, ze gaan met de tijd mee, anders zouden we in een fossiele samenleving zitten. Die samenleving zien we in Bne Berak bijvoorbeeld, waar de ultra orthodoxie zich niet schikt in de nieuwe regels. Daarmee vormen ze een bedreiging van de samenleving als geheel. Datzelfde geldt voor de spugers, en de organisatoren van de schijt aan corona feestjes, of de mensen die toch met teveel mensen de straat opgaan of te veel mensen van dichtbij ontmoeten.

We zitten in een transitie periode, waarbij we ook, ondanks alles het positieve van een nieuwe toekomst moeten kunnen gaan zien: de techniek van zoom en noem maar op kan ons daarbij enorm helpen. Een andere mentaliteit i.p.v. het dansen om al onze gouden klaveren, om juist meer om anderen te gaan geven en iets voor anderen te gaan doen, dan alleen maar aan je eigen situatie te denken, je eigen gouden kalf te bouwen en er omheen te dansen. Om naar een nieuwe samenleving te kunnen komen, waar we elkaar zien staan. Dat lukt ook veel beter als je op 1.5 meter van elkaar staat dan als je heel dicht tegen elkaar aan staat. Let maar op, je ziet dan veel meer, en ziet iemand echt helemaal, als je een beetje afstand neemt.

En toch, als mensen verdriet hebben, troost willen bieden, is het veel prettiger als je even een arm om iemand heen kan slaan, even een knuffel geven. Dat komt gelukkig weer, maar nu tijdelijk even niet.

Een midrasj zegt dat Mosje de eerste set tafelen die hij kapot had gegooid, bij elkaar raapte en die samen met de tweede set in de ark van het verbond legde. Het oude en het nieuwe, samen op weg naar de toekomst, op weg naar het land van belofte, na de uittocht uit de slavernij van het verleden.

Hopelijk kunnen we deze periode als zo'n periode van transitie zien, met het zicht op de andere kant van de zee.

Moadim lesimcha, sjabbat sjalom.

Rabbijn Menno ten Brink